

Светска тржишта енергената наша су се јуче пред најновијом овонедељном геополитичком загонетком несагледивих последица.

Наиме: Турска из Русије увози 55 одсто природног гаса и трећину неопходне нафте. Москва је јуче – а након турског обарања руског бомбардера „су-24” надомак границе са Сиријом у уторак – објавила да и пројекат гасовода „Турски ток” спада у „опсег рестриктивних мера према Анкари”. Да ли су блискоисточни токови нафте и гаса према Западу изложени новом фактору ризика?

Трговци нафтом слаби су иначе у решавању геополитичких неједначина: на први знак нове непознате, страда цена стратешких сировина, у овом случају нафте и гаса. Геополитички ризици увели су берзе нафте у стање новог растројства почетком седмице. Наиме, прво дејство једне чланице НАТО-а (Турске) против руских војних циљева од средине 20. века изазвало је у уторак рекордни скок цене нафте. Вредност барела северноатлантске нафте („брент”) растао је тог дана најбржим темпом у последње три седмице, да би достигао највишу вредност од 11. новембра (од преко 46 долара). Трговци нафтом подигли су тада цену кладећи се да би било какав потрес на тлу произвођача и земаља транзита нафте (у које спада и Турска) могао да помогне смањивању садашњих историјских залиха непродате нафте.

Изненадни раст цене нафте – након турске војне акције – толико је био значајан да га је

прокоментарисао и амерички председник Барак Обама.

„Нафта је и даље доминантни економски покретач многобројних учесника. Стратешки, то је први и највећи фактор ризика”, оценио је Обама.

Нафта је затим јуче ујутру нагло појевтинила – након извештаја Управе за енергетске информације САД да су тамошње садашње залихе

петролеја достигле највиши ниво у последњих 80 година (488,2 милиона барела дневно).

Данашњу рекордно ниску цену нафте (у јуну 2014. коштала је око 113 долара) изазвала је ћудљива лањска одлука ОПЕК-а. Наиме, пре тачно годину дана ОПЕК је, предвођен Саудијском Арабијом, одлучио да упркос паду тражње и расту светских залиха настави да пумпа црно злато из све снаге не би ли истиснуо спољну конкуренцију. ОПЕК идућег четвртка у Бечу држи редовну седницу, чији је исход за сада непредвидив, посебно пошто је мимо ранијих најави картел одлучио да на дневни ред стави и тему предстојећег повратка Ирана на светско тржиште нафте.

Даљи потези великих произвођача – ОПЕК-а, Русије и Ирана – тренутно су непредвидиви.

Што се ОПЕК-а тиче, картел је од прошлог новембра укупно на губитку око 500 милијарди долара. Битка за избацивање ривала са светског тржишта прераста наиме у Пирову победу све несложнијег картела.

Буџетски дефицит Саудијске Арабије, најбогатије чланице ОПЕК-а, износиће крајем године 16 одсто БДП-а (крајем 2014. био је 1,4 одсто). Истовремено, Венецуела – чланица ОПЕК-а, која ове године очекује највећи негативни привредни раст на свету (минус 10 одсто) – већ месецима безуспешно упозорава да ће цена нафте већ почетком 2016. пасти на двадесетак долара уколико картел не обузда своју производњу.

Све већу јавну неслогу унутар ОПЕК-а са великом пажњом прати и званични Техеран.

„Иран неће тражити дозволу од ОПЕК-а да повећа испоруке нафте на тржиште нити ће се с тим у вези усклађивати са картелом. Чак и ако цена нафте падне испод 30 долара, Иран ће повећати производњу и извоз док санкције не буду укинуте”, изјавио је недавно за Спутњик ирански министар за нафту Биџан Намдар Занганех.

Профил будућих односа Ирана и ОПЕК-а тешко је предвидети. Неке чланице картела ушле су на тржишта (међу њима и поједина у Европи) на којима је пре увођења санкција Техерану доминирала иранска нафта. Колико пре 10 година, Грчка је, на пример, из Ирана увозила 40 одсто неопходне нафте. За разлику од саудијске нафте, иранска је по саставу прилично слична руском црном злату – које са лакоћом прерађују европске рафинерије.

Битка глобалних петроизвозника постаје све оштрија.

Саудијска Арабија је у октобру преотела Русији примат петроизвозника у Кини. Ријад је недавно, први пут после 20 година, продао нафту и у Шведској и Пољској – директно улазећи на до јуче неприкосновени терен Русије.

Повратак Ирана на светско тржиште нафте тек ће повећати конкуренцију и вероватно додатно оборити цену.

Уколико не дође до „потреса” на који се сада кладе берзе.

Тања Вујић

(Политика)